

# ZÁKLADNÍ CHRONOLOGIE

## Římské republiky a raného císařství

### Římská republika

*Období před Kristem*

- 753 tradičně uváděný rok založení města Říma.
- 510 král Tranquinius Hrdý byl vyhnán; ustanovení republiky.
- 270 Řím završuje expanzi své moci po italské pevnině.
- 265 vypuknutí první punské války proti expanzím Kartága o kontrolu nad Sicílií.
- 241 Řím vítězí.
- 219 vypuknutí druhé punské války s Kartágem, tentokrát ve Španělsku.
- 218 – 204 brilantní válečná tažení kartaginského generála Hannibala v Itálii.
- 206 rozhodující vítězství Říma ve Španělsku.
- 202 definitivní vítězství Říma v Zamě.
- 200 – 168 řada válečných tažení Říma proti Makedonii ukončených rozhodujícím vítězstvím Říma v Pydně.
- 154 – 133 Řím definitivně vítězí ve Španělsku proti keltsko–iberským kmenům.
- 149 – 146 třetí punská válka. Kartágo zcela zničeno. Řím nyní ovládá většinu oblastí kolem Středomořího moře – Itálii, většinu Řecka, Španělsko a severní Afriku.
- 111 – 106 Řím nakonec vítězí v kruté jugurthské válce v severní Africe pod vedením Gaia Maria.
- 104 – 101 Marius poráží nájezdní Kimbry a Teutony; římský vliv se rozšiřuje do jižní Galie.
- 91 – 88 „Spojenecká“ válka v Itálii vede k rozšíření římského občanství v podstatě na všechny Italy.

V období od konce jugurthské války reformuje Marius římskou armádu. Nejdůležitější změna je z krátkodobých branců z vyšších společenských tříd k otevřenému přijímání rekrutů ze všech vrstev obyvatelstva. Chudší třídy vstupují do armády ve velkém množství a stávají se základem trvalé profesionální armády.

- 88 – 65 mithridatické války proti pontskému králi (přibližně SV současného Turecka), zakončené vítězstvím Říma. Další válečná tažení generála Pompeia do- stávají pod vliv Říma Sýrii a Judeu.
- 58 – 51 římské jednotky pod vedením generála Julia Caesara vybojovaly nakonec vítězství v genocidních galských válkách, čímž se většina území současné Francie dostala pod nadvládu Říma.
- 54 katastrofální porážka Crassovy římské armády Parthy v Karrhách.
- 49 – 45 rivalita mezi Pompeiem a Caesarem vede k rozsáhlé občanské válce; Caesar poráží Pompeia ve Farsalu r. 48 př. Kr. a následně se ujímá vlády jako diktátor.
- 44 Julius Caesar zavražděn.
- 44 – 31 složité, nesouvislé občanské války končí porážkou Marka Antonia v Actiu Octavianem, prasynovcem a dědicem Caesara.
- 27 Octavianus přijímá titul „augustus“ a „princeps“ a stává se ve všem kromě jména prvním císařem Říma.

### Principát (rané císařství)

- 26 – 19 válečná tažení do Španělska.
- 24 – 16 řada válek na severovýchodních hranicích vedených Augustem a jeho nevlastními syny, schopnými generály Tiberiem a Drusem; římská nadvláda posunuta na východ do Germánie a na sever do oblasti Podunají.
- 20 – 13 válka proti Parthům v Arménii. Poslední válečné tažení do Alp.
- 13 – 7 válečná tažení do Německa a Illyrie (přibližně současná Albánie a bývalá Jugoslávie)

..... (Narození Krista) .....

*Období po Kristu, našeho letopočtu*

- 1 – 4 další válečná tažení proti Parthii.

|         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|---------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4 – 6   | válečná tažení do jižní Germánie;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 67 – 69 | generál Vespasianus vyslán, aby potlačil židovské povstání.                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 6 – 9   | ustanovena římská nadvláda nad Sýrií, Judeou. Illyrijské povstání potlačeno.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 68      | Nero páchá sebevraždu kvůli povstání vedenému Galbou.                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 9       | válečné tažení k řece Labe končí katastrofálním masakrem generála Vara a tří legií (XVII, XVIII, XIX) v Teutoburském lese. Žádné další větší pokusy o překročení germánské hranice; severovýchodní hranice císařství ustanovena přibližně na řekách Rýnu a Dunaji s omezenou nárazníkovou zónou za nimi.                                                                                                                                                                                                                                                                 | 69      | „Rok tří císařů“: Galbu vytlačil Otho, Othona zase Vitellius. Východní legie se hlásí k Vespasianovi, jehož příznivci porážejí Vitellia v Cremoně. Na trůn nastupuje Vespasianus a zakládá dynastii Flaviovců. (Neronova smrt ukončila definitivně vzdálenou rodinnou linii s Caesarem, jméno si však další císaři ponechávají jako vyjádření úcty.) |
| 14      | Augustus umírá, na trůně jej střídá Tiberius. Do této doby se armáda ustálila na víceméně 30 legiích plus poměrně velké a proměnlivé síle pomocné pěchoty a jezdeckých oddílů. Selektivní slučování vedlo k duplikaci některých čísel legií, každá legie však je nyní trvale číslovanou, pojmenovanou jednotkou s dlouhodobými základnami strategicky rozmístěnými po celém císařství. Reformy systému žoldu a podmínek činí z armády atraktivní možnost životní dráhy; legionáři jsou dlouhosloužícími dobrovolníky, stále více rekrutovanými v evropských provinciích. | 69 – 71 | vzbouření na germánské hranici potlačeno.                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 14 – 18 | vzpoura v legiích na Rýnu a Dunaji násilně potlačena; výpady do Germánie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 70 – 73 | Vespasianův syn Titus vede armádu do Judeji, dobývá Jeruzalém; oddíly pod velením generála Silvy obléhají Masadu, jejíž židovští vzbouřenci páchají hromadnou sebevraždu v předvečer pádu pevnosti roku 73.                                                                                                                                          |
| 34 – 37 | válka s Parthy v Arménii.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 72      | aktivní dobývání Walesu a severní Británie pokračuje.                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 37      | Tiberius umírá, na trůně jej střídá šílený Gaius „Caligula“ Caesar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 79      | Vespasianus umírá, na trůn nastupuje Titus.                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 41      | Caligula zavražděn, na jeho místo nastupuje Claudius.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 81      | Titus umírá mladý, na trůn nastupuje jeho bratr Domitianus.                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 43      | invaze do Británie vedená Aulem Plautiem.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 83      | válka proti kmeni Chatti v Germánii; začíná budování <i>limes</i> (linie pevností v mezeře mezi Rýnem a horním tokem Dunaje).                                                                                                                                                                                                                        |
| 54      | Claudius umírá (zavražděn?), na trůně jej střídá Nero, jeho nevlastní syn.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 84      | vítězství generála Agricoly ve Skotsku prakticky završuje počáteční útočnou fázi dobývání Británie; založeny pevnosti v Newsteadu a Oakwoodu.                                                                                                                                                                                                        |
| 56 – 63 | válečné výpravy do Arménie a Mezopotámie proti Parthům; generál Corbulo dosahuje několika vítězství.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 85      | odražení útoků Dáků v Moesii (přibližně dnešní Bulharsko).                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 60 – 61 | hlavní válečná tažení do Británie pod vedením Suetonia Paulina; ničivé povstání vedené Boudikkou, královnou kmene Icení na východě Anglie, nakonec potlačené po velkých ztrátách.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 86 – 89 | nakonec neúspěšná válečná tažení v oblasti přibližně dnešního Maďarska proti dáckým, markomanským a kvádským kmenům.                                                                                                                                                                                                                                 |
|         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 89      | násilně potlačena vzpoura na severní germánské hranici.                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 96      | vražda Domitiana ukončuje dynastii Flaviovců; krátce je vystřídán Nervou.                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 97 – 98 | válečná tažení proti kmeni Suebi na severovýchodní hranici.                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

- 98 Nerva umírá, jeho následníkem se stává adoptivní syn Traianus, schopný voják a organizátor.
- 101 – 107 Traianus nakonec vychází vítězně ze dvou těžkých válek s Dáky na území přibližně dnešního Rumunska. Řím obsazuje dnešní Jordánsko.
- cca 105 římská obrana severu linie Tyne–Solway v severní Británii opuštěna.
- 113 – 117 Traianova válečná tažení do Arménie a Mezopotámie proti Parthům.
- 115 – 117 velká židovská povstání na severu Afriky a na Středním východě jsou potlačena.
- 117 Traianus umírá, zanechává císařství v jeho největší rozloze. Je vystřídán Hadrianem, který neúnavně cestuje po impériu a upevňuje hranice.
- cca 122 po problémech v severní Británii Hadrianus dohlíží na počátek hlavních obranných opevnění podél linie Tyne–Solway od Severního moře k Irskému moři: „Hadrianův val“.
- 132 – 135 povstání Bar Kochby – samozvaný mesiáš vede nejvýznamnější židovskou vzpouru v Judeji – krutě potlačena.
- 138 Hadrianus umírá, na trůně jej následuje adoptivní syn Antoninus Pius.
- cca 143 povstání na severu Británie potlačeno; obrana hranic posunuta k linii Forth–Clyde, tento „Antoninův val“ však byl částečně opuštěn přibližně v roce 155 a úplně kolem roku 161.
- 161 Antoninus umírá, po něm nastupuje jeho synovec Marcus Aurelius. Filozof a vizionář je po celou dobu sklíčený z neustálých hraničních nájezdů, na něž armády reagují poměrně s úspěchem, až zdecimované morovou epidemií.
- 162 – 165 válečná tažení proti Parthům, nakonec vítězná, vracející se oddíly však šíří morovou nákazu.
- 166 – 175 řada hlavních válečných tažení proti germánským kmenům, Kvádům, Markomanům, Sarmatům; v letech 168 – 170 kmeny překračují Dunaj do římských provincií, vstupují do Itálie a dosahují Verony, než jsou zatlačeny zpět.
- 175 povstání v Sýrii potlačeno.
- 178 – 180 další válečná tažení na dunajské hranici.
- 180 Marcus Aurelius umírá, jeho následníkem se stává jeho labilní syn Commodus.
- 180 – 184 válka v severní Británii; pevnosti na „Hadrianově valu“ ztraceny; generál Ulpius Marcellus nakonec nastoluje pořádek.
- 192 Commodus zavražděn, což vede k rozkladu a ničivým občanským válkám v letech 193 – 197, z nichž vychází jako vítěz Septimus Severus. Vpády a povstání na severní a východní hranici.
- 195 – 202 válečná tažení proti Parthům v Mezopotámii.
- 208 – 211 Severus a jeho synové Caracalla a Geta vedou válečné tažení do Británie; hlavní útok ve Skotsku nastoluje pořádek na mnoho let, trvalou hranici však zůstává „Hadrianův val“.
- 211 Severus umírá, na trůně jej střídají jeho synové jako spoluvladaři.
- 212 římské občanství udělováno všem svobodně narozeným osobám v rámci císařství, což mělo usnadnit nábor lidského potenciálu do legií. Caracalla organizuje vraždu svého bratra a dál vládne jako jediný císař.
- 217 Caracallova smrt odstartovala kolem pětasedmdesáti let anarchie. Mezi Caracallovou smrtí a nástupem Diocletiana na trůn v roce 284 bylo přibližně 20 alespoň podle titulu „císařů“, z nichž pouze o jednom se ví, že zemřel přirozenou smrtí (na mor). Neustálé boje o moc, ať už říšské, nebo provinciální, mezi provinciálními generály a guvernéry vedly k nekonečné občanské válce, stahování pohraničních posádek s následnými vpády atd. Během 3. století nejsou výskyt a organizace římských legií téměř známé. Archeologické záznamy z vojenského obrození pod vedením zdatných balkánských vojáků-císařů 4. století odhalují styl vybavení odlišný od „klasických“ legionářů.